

ВІДГУК

офіційного опонента – професора кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка, доктора педагогічних наук, професора, **Квас Олени Валеріївни** на дисертаційну роботу Бобели Світлани Іванівни **«Соціальне виховання учнівської молоді у педагогічній спадщині Августина Волошина»**, подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, 01 Освіта / Педагогіка.

Культурно-освітній, а відтак і економічний занепад нашої країни потребує фундаментального реформування на державницькому рівні у сфері освіти і науки, інноваційної перебудови гуманітарної сфери вітчизняного соціуму. Якість теперішнього й прийдешнього буття нації як і її держави визначальним чином залежить від якості системи освіти, а насамперед школи і вчителя. Якісна освіта виступає обов'язковою умовою розбудови динамічної спільноти з проекцією на набуття молоддю життєвих компетентностей та успішне входження у світове співтовариство. Для успішного вирішення багатьох проблем освітньої діяльності доречним є вивчення вітчизняних надбань щодо розвитку педагогічної думки.

Для вітчизняної науки та шкільної практики актуальними є дослідження, пов'язані саме з проблемою соціального виховання учнівської молоді в контексті полікультурного освітнього простору, оскільки крізь призму позитивного чи негативного досвіду, можна непохибно вибудовувати освітню політику. Щодо аналізу використання вітчизняних надбань, зазначимо, що українські науковці недостатньо уваги приділяють об'єктивному вивченню їх передових здобутків, прогресивних течій. Вивчення історії педагогіки другої половини XIX ст. – XX ст. становить значний інтерес, оскільки в цей проміжок часу в системі освіти відбувалися важливі зміни.

У зв'язку із цим особливої уваги заслуговує аналіз праць і життєвого шляху педагогів, учених, громадських діячів, які зробили вагомий внесок у

розвиток ідей соціального виховання учнівської молоді. Фундаментальне вивчення їхніх педагогічних поглядів, об'єктивна оцінка, глибоке й всебічне осмислення їхньої науково-педагогічної діяльності допомагає оптимально поєднати класичну спадщину минулого із сучасними досягненнями наукової думки. Серед таких педагогів важливе місце посідає Августин Волошин – визначний вчений, громадський, культурний й церковний діяч Закарпаття, президент Карпатської України.

Тому дисертаційне дослідження Бобели С.І. є актуальним, тим більше, що обрана дисертанткою проблема дослідження не отримала належного висвітлення у вітчизняній педагогічній науці, що переконливо доведено авторкою в огляді досліджень науковців.

Дисертаційна робота виконана на належному теоретичному і методологічному рівні, вирізняється своєю змістовністю, оригінальністю, неординарністю та інформаційною насиченістю.

Дослідження відповідає плану науково-дослідницької роботи кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка «Теоретико-практична підготовка фахівців соціальної сфери на засадах компетентнісного підходу» (номер державної реєстрації 0116U 003882). Тема дисертаційного дослідження затверджена вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 3 від 17 березня 2011 року) та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 5 від 24.05.2011 року).

Складові цілісності роботи вбачаємо у виконанні глибокого теоретичного аналізу проблеми та впровадженні результатів дослідження у роботу системи вищої освіти України, що підтверджується відповідними документами.

Заслуговує на увагу проаналізована й упорядкована джерельна база, що містить 377 найменувань, з яких 25 – матеріалів Державного архіву Закарпатської області.

Науковий інтерес становить здійснення системного історико-педагогічного аналізу концептуальних засад соціального виховання у педагогічній спадщині А. Волошина (п. 1.3).

Вагомим для подальшого студювання актуалізованих у дисертації питань є, на наш погляд, висвітлення поглядів Августина Волошина на провідну роль вчителя як головного суб'єкта соціального виховання в школі (п. 2.3).

На основі аналізу сучасної історичної, історико-педагогічної, соціально-педагогічної літератури з'ясовано, що на різних історичних етапах різнилися мета і зміст соціально-виховної роботи, її педагогічний інструментарій та роль і вага соціальних інститутів, під впливом яких відбувався процес соціального становлення підростаючого покоління, рівень їх взаємодії у справі соціального виховання. Виявлено різні підходи до трактування дефініції «соціальне виховання». Доведено, що за усієї відмінності цього трактування, у всіх дослідників є спільне прагнення показати, що соціальне виховання передбачає як формування в людини тих соціально значущих якостей, які необхідні для її успішної соціалізації, так і створення для цього відповідних умов різними соціальними інститутами. (Розділ 1).

Вважаємо доцільним визначення соціального виховання у педагогічній концепції А. Волошина, як цілісного процесу, що охоплює всі етапи розвитку особистості в онтогенезі і залежить від соціального середовища, в якому відбувається цей процес, насамперед від мікрофакторів, що діють на учнівську молодь через агентів соціалізації: сім'ї, школи та релігійної спільноти.

Авторкою доведено, що соціальне виховання особистості дитини у сімейному колі, за А. Волошиним, – це процес органічного поєднання духовно-морального, фізичного, розумового, естетичного, трудового та статевого виховання, що повинно здійснюватися з урахуванням батьками індивідуально психологічних та вікових особливостей дітей, на основі цілеспрямованості та безперервності виховних впливів, дотримання принципів гуманізації, природо- та культуровідповідності, єдності національного і загальнолюдського у родинному виховному процесі.

Дисертанткою окреслено співзвучність ідей соціального виховання А. Волошина з сучасними концептуальними положеннями української національної системи освіти, соціального виховання підростаючого покоління, що відповідає актуальним потребам державотворення в Україні. (п. 2.4).

Основні наукові результати, теоретичні напрацювання, висновки й окреслені перспективи дослідження, викладені у дисертаційній роботі Бобели Світлани Іванівни, є науково обґрунтованими, що забезпечено комплексністю використання теоретико-методологічних прийомів, глибоким вивченням та аналізом вітчизняних й іноземних наукових джерел, коректним застосуванням методів наукового аналізу, логічністю теоретичних узагальнень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що можуть бути використані при розробці навчально-методичного забезпечення викладання таких дисциплін у педагогічному закладі вищої освіти, як «Педагогіка», «Соціальна педагогіка», «Теорія та історія соціального виховання», «Історія педагогіки», «Історія соціальної педагогіки», «Теорія та історія соціального виховання», «Методика соціально-виховної роботи», «Соціалізація особистості» тощо, а також при складанні бібліографічних покажчиків. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані працівниками освітньої сфери в організації соціально-виховного процесу сучасних школярів тощо.

Результати дослідження, обґрунтовані провідні поняття можуть застосовуватися вітчизняними дослідниками як перевірені наукові матеріали для проектування подальшого розвитку теорії та реалізації на практиці запропонованих наукових положень практичного осмислення проблем соціального виховання учнівської молоді в контексті полікультурного освітнього простору для наукового обґрунтування і розроблення стратегії модернізації освітньої системи в умовах реалізації євроінтеграційного курсу України.

Дисертаційну роботу вирізняє послідовна структура. Висновки дослідження синхронізують кожному із завдань і забезпечуються відповідними структурними матеріалами.

Відповідно до логіки дисертаційної роботи та визначення наукового апарату розкриваються його основні положення.

Передусім, позитивним у цьому плані є аналіз методологічних підходів та поняттєво-термінологічного апарату дослідження, обґрунтування мети соціального виховання учнівської молоді у педагогічній концепції А. Волошина, що була зумовлена необхідністю утвердження української національної ідеї, пропаганди користі освіти, науки, нових форм культурно-громадського життя, що формувалися у досліджуваний період на тлі асимілятивної політики панівних класів у Закарпатті, зубожіння та безграмотності автохтонного населення, посилення національно-визвольних рухів на межі XIX–XX ст. (Розділ 1.)

У другому розділі дисертації відображено погляди Августина Волошина на роль соціальних інститутів сім'ї, школи, церкви та релігії у соціальному вихованні учнівської молоді Закарпаття у досліджуваний період, на роль вчителя як головного суб'єкта організації соціально-виховного процесу в народній школі, з'ясовано бачення видатним педагогом ролі вчителя як головного суб'єкта соціального виховання учнівської молоді в школі, здатного розвивати природні здібності учнів, передавати молодому поколінню соціальний досвід, формувати його ціннісний світ.

Не викликають сумнівів окреслені дисертанткою перспективи включення ідей соціального виховання А. Волошина до контексту соціально-педагогічної практики, що орієнтовані на соціально-виховні компетенції представників соціономічних професій.

Отже, рецензоване дисертаційне дослідження на тему «Соціальне виховання учнівської молоді у педагогічній спадщині Августина Волошина» є самостійним завершеним, цілісним дослідженням актуальної проблеми у галузі загальної педагогіки та історії педагогіки – здійснення

наукового аналізу та систематизації поглядів А. Волошина на проблему соціального виховання учнівської молоді в контексті актуальних питань розвитку сучасної національної системи виховання.

Визначена мета й сформульовані завдання дослідження розв'язані глибоко та доказово. Основні результати дослідження знайшли відображення у 17 публікаціях, з яких 15 одноосібних та 2 у співавторстві: 7 – у фахових науково-педагогічних виданнях, 2 – у фахових виданнях, включених до науково-метричної бази Індекс Копернікус; 1 – у зарубіжному виданні, 7 – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Виклад дисертаційного матеріалу вирізняється логічністю, послідовністю, науковою обґрунтованістю положень. Зміст автореферату відображає структуру, основні положення, результати та висновки дисертаційної роботи.

Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення результатів дисертаційного дослідження висловимо **зауваження, побажання та пропозиції**, врахування яких увиразнило б високий рівень викладу наукового матеріалу.

1. Заслужовують на увагу у підрозділі 1.1. «Соціальне виховання як науково-педагогічна проблема» представлені у Табл. 1.1 основні підходи до трактування дефініції «соціальне виховання» у педагогічних розвідках сучасних дослідників. Вважаємо, що було би доцільним їх розмістити у Додатках дисертаційного дослідження.

2. Авторка дисертаційного дослідження доводить, що А. Волошин у школі бачив ту інституцію, яка шляхом цілеспрямованої освіти та соціального виховання формує національно свідоме, всебічно розвинуте підрастаюче покоління, а також, що результативність соціально-виховного процесу в школі, цілковито залежить від головної її особи – вчителя. На наш погляд, враховуючи взаємозалежність проблем, що висвітлені у параграфах 2.2. «Школа як інститут соціального виховання учнівської молоді Закарпаття в оцінці Августина Волошина» і 2.3. «Погляди Августина Волошина на провідну роль вчителя як

головного суб'єкта соціального виховання в школі», не доцільно розмежовувати їх на окремі розділи у дисертаційній роботі.

3. У дисертаційному дослідженні на історико-педагогічному матеріалі висвітлено теоретичні та практичні напрацювання А. Волошина з проблеми соціального виховання учнівської молоді в контексті полікультурного освітнього простору Закарпаття. Проте, на нашу думку, слід було б ґрунтовніше охарактеризувати засади соціального виховання дівчат та юнаків.

4. Авторкою описано та якісно представлено висновки до розділів дисертаційної роботи, проте, на наш погляд, доречно було б подати більші узагальнення до кожного параграфу дисертаційного дослідження.

5. У сфері освіти впродовж останніх років відбулися суттєві трансформації, вважаємо, що співзвучність ідей соціального виховання А. Волошина з сучасними концептуальними положеннями соціального виховання підростаючого покоління, потребують значної деталізації у висновках дисертаційного дослідження.

Висловлені зауваження, побажання і дискусійні питання не заперечують позитивної оцінки наукового рівня дисертаційної роботи, яка вносить суттєвий вклад у розв'язання конкретного наукового завдання – систематизації та узагальнення накопиченого матеріалу з проблем соціального виховання учнівської молоді, що є основою для дослідження полікультурного освітнього простору в багатонаціональній Україні.

Вважаємо, що наукове дослідження Бобели С.І. відкриває нові вектори та формує підґрунтя для подальшого студіювання багатьох актуалізованих у рецензованій дисертації проблем.

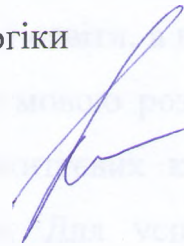
Викладені критичні зауваження та побажання не знижують якості дисертаційної роботи, яка є оригінальним і самостійним завершеним науковим дослідженням. Проведений аналіз роботи засвідчує фахову компетентність, достатній рівень засвоєння авторкою методами науково-педагогічного дослідження.

Дисертаційна робота, її актуальність, зміст, обсяг та наукова новизна,

теоретична та практична значущість, обґрунтованість наукових положень, вірогідність висновків, використані методи дослідження, якість оформлення та повнота викладу повністю відповідають вимогам МОН України, «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами, що ставляться до робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата наук, а її авторка Бобела Світлана Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

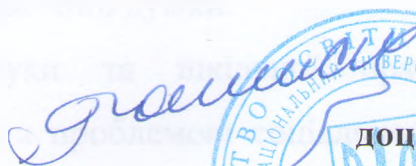
Доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної та соціальної педагогіки
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Квас О.В.

Підпис Квас О.В. підтверджую

Вчений секретар

доц. Грабовецька О.С.

